

ЛЕКСИКАЛНИ НЕОЛОГИЗМИ С ЧУЖДООЗИКОВ КОМПОНЕНТ В БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИАТЕКСТОВЕ

Теодора Георгиева Илиева

LEXICAL NEOLOGISMS WITH AN INTERNATIONAL COMPONENT IN BULGARIAN MEDIA TEXTS

Teodora Georgieva Ilieva

Abstract: The paper examines lexical neologisms with a foreign language component (fix, prefixoid, radixoid), excerpted from Bulgarian media texts in the last 10 years. The new words are presented in 9 groups according to their word-formation. They are analysed in morphological, semantic, spelling and distributive terms. The origin of the motivating foreign basis is indicated and hybrid internationalisms are distinguished. The excerption of the lexemes complements the neologisms registered so far and may be useful in the lexicographic reflection of the language layer that has been most dynamically influenced by social, geopolitical and ethnopsychological factors.

Keywords: mediatext, new lexemes, integral loans, internationalisms, word-forming structures, lexical semantics, areas of use

Увод

Активните транснационални технически процеси, геополитическите и социалните дискриминации или плурализации, глобализацията с нейните интегративни рефлексии, (псевдо)демократичните континентални и отвъдокеански управленски стратегии, културно-образователните международни трансфери, религиозните дисонанси и планетарните форсмажори (световната ковид пандемия, климатичните промени и др.) са експликатор на нови номинации с чуждоезиков елемент и предпоставка за заемане на интернационализми, за калкиране, за развитие на полисемантизъм, за поява на омонимни корелативни двойки от типа домашна лексема – фонетично идентична заемка и др.

През последните няколко години в публичната сфера навлязоха стотици неолекси, свободни словосъчетания, апозитивни конструкции и фраземи. Предмет на изследването са узуални и неuzuални единици,

регистрирани в медиатекстове¹ (интернет формати на информационни агенции, национални телевизионни канали, печатни издания и др). Изследователски интерес представляват също семантичните неологизми и неофразеологизмите, но те ще бъдат обект на други проучвания.

Методология и цели на проучването

Новозаетите и новосъздадени думи с чуждоезиков елемент не само попълват словника на родния ни език с терминологизми, професионална и разговорна лексика, но репрезентират когнитивно-, етно- и психолингвистичните специфики на езика източник в езика реципиент. Съществена е ролята им в родно- и чуждоезиковото обучение за изграждане на комуникативна компетентност чрез интерферирането им в различни методически подходи – интерактивно, дистанционно и смесено обучение, брейнсторминг, свободен разговор, учене чрез сътрудничество и др. (Hristakieva, 2021, p. 20–34). Така освен в културни транслатори, те се превръщат в универсални езикови фреймове, в лесни за разчитане, употреба и интердисциплинарен трансфер кодове. Участието им в неолексикалният апарат на учебно-образователните сфери (хуманитарна, социална, спортно-двигателна, природни и точни науки) и в неформалната комуникация ги определя като междусистемни лексикални конектори, дори като надсистемни единици.

В процеса на неологизацията, която обогатява езика, възникват и множество лингвистични проблеми: профанизация; първоначално неправилно възприемане, осмисляне и употреба от българоговорящите; нееднозначни реакции и виждания за замърсяване, затлачване на езика и др. (Spasova, Georgieva, Naydenova, 2015, p. 42, 47).

Целите на публикацията са фокусирани върху ексцерпция на нови думи с чуждоезиков компонент (префиксоид, радикасоид, корен), които обогатяват и обновяват българския лексикон. Не се анализират фиксациите в: Неологичен речник (Bondzholova, 2003), Речник на новите думи в българския език (Pernishka, Blagoeva, Kolkovska, 2010), Нова българска и румънска лексика след 1989 г. (Lyutakova, 2018), информационния портал на ИБЕ „Неолекс“, онлайн лексикалните ресурси на Секцията за българска лексикология и лексикография при БАН (<https://ibl.bas.bg/leksikalna-baza-danni/>), Официален правописен речник

¹ Езикът на медиите (както на печатни, така и на електронни) се отличава с това, че именно в него започват да се проявяват иновационните езикови процеси (тенденция към демократизация на публицистичния стил, заемане на нова лексика от чужди езици и др.) (Platonova, 2016: с. 461).

на българския език, (OPRBE, 2012), както и неологизмите, регистрирани в научни съобщения и речници на чуждите думи, до които имам достъп. Възможно е част от изолираните лексикални единици да присъстват в Речник на новите думи в българския език (Blagoeva, Kolkovska, Sumarova, Atanasova, Georgieva, Kostova, Manova, 2021), но той бе разпространен при завършването на това научно изследване и не бе привлечен в анализа.

Екскерпираниите неолексеми: се разглеждат в семантичен и словообразователен аспект, като формират 9 групи; представят се словообразователните гнезда (когато има такива); посочва се английското/гръцкото съответствие на заетия структурен компонент; конкретизира се стиловата му принадлежност; отбелязват се морфологичните показатели на думата; коментира се новият правопис (слято, полуслято, разделно писане) и дистрибуцията на чуждоезиковия формант въз основа на фиксациите му в лексикографски справочници от онлайнмасива (dictionary.cambridge.org) и (The Oxford New Corpus).

Анализираните се както нерегистрирани форманти, така и чуждици от последните десет години, които са получили лексикографско отражение, но са словообразователно активни и продължават да участват в продуцирането на нови сложни лексеми. Маркират се, но не се анализират казуални построения с чуждоезиков елемент.

Критериите за обособяване на една лексема като неологизъм са отразени обстойно в многобройни проучвания по неология (Krumova-Tsevetkova, Blagoeva, Kolkovska, Pernishka, Bozhilova, 2013, p. 219–242).

В изследването за диференциални признаци на новите думи с чуждоезиков елемент (заемки и словообразователни неологизми) и на интернационализмите се възприемат: екстратериториалното разпространение; константната семантика; реализацията им като универсални декодери, улесняващи матричния (шаблонния) изказ; вербализирането на нови реалии; различната степен на продуктивност; възможността за смислова и стилистична интерпретация в заемащия език; синонимните отношения със славянска лексика за назоваване на познати денотати; конкуренцията с домашни деривационни елементи; обогатяването на различни концептосфери в българския език; отразяването на тенденциите към глобализация, интернационализация, и денационализация на езика в определени контексти.

Терминологичната прецизност изисква да се дефинират следните термини: интернационализъм (книжна лексема с утвърдена междуна-

родна дистрибуция, произхождаща най-често от гръцки, латински, английски, която се употребява в други европейски езици); чуждоезикова лексема (дума, възприета от чужд език: чуждица – обикновено има смислов еквивалент в заемащия език, или заемка – асимилирана дума, която най-често няма синоним в езика реципиент); радикал = квази-корен (термин, въведен от А. А. Реформатски, означаващ мнима коренова морфема, нефункционираща самостоятелно в езика, т.н. свързан корен); афиксоид (подобно на афиксите – префикси, суфикси, постфикси, включва префиксоидите и суфиксоидите, но за разлика от афиксите, афиксоидите са само словообразуващи пълноценни морфеми и представляват корени по произход и семантика, а афикси във функционален и позиционен аспект, те участват и в образуването на композитуми); апозитивни конструкции – последна, трета стъпка в начина на изразяване на атрибутивните словосъчетания (Burov, 2015, p.18). Трябва да се диференцират и видовете композиция, тъй като съществуват различни становища за съдържателния ѝ обем. Медиославистичната представа за композитум е тясна – контаминация от две основи, интегрирани чрез интерфикс. В последното и най-обстойно изследване на БАН „Българска лексикология“ се представя широката концепция. За композитуми са определени: названия от две пълнозначни десубстантивни основи, свързани без съединителна гласна (неславянски модел – буккросинг), въпреки че, ако първата съставка функционира като самостоятелна дума, се допуска и разделно изписване (корона пандемия); апозитивни сложни думи (онлайн студент), конверсив + същ. име (еврокалкулатор) (Krumova-Tsevetkova, Blagoeva, Kolkovska, Pernishka, Vozhilova, 2013, p. 87–89); ендоцентрични сложни думи (Lidl цена) (Kirova, 2017, p. 57).

Изолирани са 60 чуждоезикови форманта. Всяка регистрирана деривационна единица се представя в лематизиран вариант.

1. Едносъставни заемки, които в езика източник – английски, са структурирани от коренова морфема и не функционират като самостоятелни думи в български

В тази група са включени заети съществителни и прилагателни от английски, които не се използват самостоятелно като еднокоренни в български, а се дистрибутират в състава на сложни думи, съставни образувания или апозитивни конструкции.

1.1. В български английското прилагателно все още не битува като независима лексема. *Афилиейт*, *англ.* affiliate ‘партньорски’ *от*

лат. *affiliat* – в *афилиейт маркетинга* търговецът доставя продуктите на клиента вместо теб (marketking.bg); Включването в дадена *афилиейт програма* обикновено става за минути (help.superhosting.bg); ПР.КРЕДИТ България откри *афилиейт платформа* (smartnews.bg); Как да печелите от *афилиейт реклама* (vivnetworks.com, 04.07.17); *афилиейт линк*;

1.2. *кейс, м. англ.* *case*¹ ‘случай’, *case*² ‘контернер/ кутия за съхранение’ – *кейс протектор* и калъф за телефон (premiumcases.bg); специализираната услуга, която се предлага от *кейс-мениджърите* (= мениджъри на случаи, б.м.) (mediapool.bg, 8.08.16);

1.3. *куиз, м. англ.* *quiz* ‘игра, състезание чрез отговор на въпроси’ – *куиз игрите* са вид викторина, в която един срещу друг се изправят няколко отбора, показващи знания (shash.bg, 2.04.19); QUIZ NIGHT с *куизмастър* Ст. Л. (allevents.in/plovdiv); първите организатори на *пъб куиз* в България са служители на Британския съвет (British Council);

1.4. *прокси, прав., инф. англ. терм. и разг.* *ргоху* ‘близък; пълномощник’ – двете страни водят *проксивойна* (news.bg); Почетният председател търси *проксита*, които му дават проекти (dnevnik.bg, 20.04.19); *уеб проксисървър*; най-близкия регионален *прокси играч* на Техеран (webcafe.bg, 5.06.19); подкрепяните от Турция *прокси сили* (mediapool.bg, 11.11.20); *прокси армия, прокси групировка, проксимрежа* (mediapool.bg, 01.20); И. Тръмп бе наречена *прокси съпруга* (mediapool.bg, 12.10.16);

1.5. *ритейл, м. англ.* *retail* ‘продажба на стоки в относително малки количества за употреба или потребление, а не за препродажба’ (Oxford New Dictionary) – $\frac{3}{4}$ от т.нар. *мултиканални ритейлъри* в UK предлагат различни и атрактивни методи на доставка (logistika.bg, 07.01.15); *Ритейл секторът*...развиващият се *интернет ритейл* и дигиталните решения...Събитието се фокусира върху продуктовата опаковка, мърчандайзинга, *ритейл маркетинга* и потребителското поведение (investor.bg, 25.10.19); Balkan Services изготвя Retail Intelligence, за да помогне на *ритейл компаниите* с детайлен анализ на данни за продажби (balkanservices.com); Специализирани решения за компаниите от *ритейл индустрията* (zeron.bg); *Модният ритейлър* About You навлезе в България (capital.bg, 28.12.20). Регистрират се и хибридите: ритейл асоциация, ритейл парк, ритейл сегмент, тревъл ритейл търговия, ритейл фармация, ритейл център;

1.6. *снап, м. англ. разг.* *snar* ‘бързо движение (при чупене на предмет), съпроводено от пукащ звук’, *snarchat* ,приложение в соц.

медии за изпращане на снимки, клипове и др., които са достъпни за кратко‘ (dictionary.cambridge.org) – Когато пратиш *сноп*, може да избере колко време получателят ще го вижда – между 1 и 10 секунди (marketing.bg, 19); *снопчат снимки*; големи брандове започват да използват платформата на *Снопчат* за достигане към тяхната аудитория (marketing.bg, 19); *Snapchat story трикове* (make-up.bg, 23.03.17); инстаграм и *снопчат маркетинг* в Soft Uni (beyondacademy.bg, 1.12.19); как да си направим *Snapchat филтър* (websetnet.net);

1.7. *фейк*, м. англ. fake² ‘създаване на фалшиво впечатление за ценността/ истинността на някого/нещо; измамно копие на нещо‘ (dictionary.cambridge.org) – Поредната *"фейк" изложба*, представяща работата на Б. посреща посетители във Виена (capital.bg, 14.08.20); Технологията *дъийнфейк* разпространява фалшиви новини (bTV, 27.12.20); *фейкбюлетин* (рубрика в segabg.com); летище предлага същите емоции, но с *фейкполети*, *фейк пътниците* се редяха на опашка (razgrad24-7.com, 20.07.20). Най-широка дистрибуция имат лексемите *фейк нюз*, *фейк новини*, *фейк статия*, *фейкинформация*, *фейк видео*. В руското интернет пространство присъстват и словосъчетания като: *фейкови пари*, *фейкови активи*, *фейкови учители*, *фейкмашина* и др.;

1.8. Социалната ковид изолация трансформира пазара на труда и логично продуцира неологизми с първи компонент *хоум*, англ. home ‘домашен‘ – „*Хоум офис*“ *мама* по време на пандемия... налага се да си вземем „*хоум офис*“, когато детето е болно, но няколко дни нямат нищо общо с няколко седмици (iwoman.bg, 23.03.20); Кои са най-хубавите *хоумофис професии*? (zaneq.bg, 31.03.20); Решихме да заснемем *хоумвидео* (NOVA, 13.05.20); изобличават *хоумофис измамниците* (mediapool.bg, 24.12.20).

2. Едносъставни заемки, които в езика източник – английски (латински), са структурирани от коренова морфема + афикс

В български език те са интегрирани и напълно граматикализирани. Използват се самостоятелно, могат да образуват композитуми като главни основи (микроинфлуенсър), но обикновено функционират като апозитивни структури.

2.1. Фикс + суфикс

2.1.1. *вестинг*, м. англ. прав.-ик. vesting ‘предоставяне на финансови стимули (пенсионни планове) или ценни книги на (висши) служители с цел задържането им в компанията и повишаването на производ-

ственото качество' (dictionary.cambridge.org). Юридическият термин няма български аналог в търговското и облигационното ни законодателство, но този тип договор се сключва все по-често у нас. – Договорът за **вестинг** трябва да включва няколко основни рамки в отношението между работодателя и служителя или сътрудника (capital.bg, 16.02.16);

2.1.2. **влогър, м. англ.** vlogger 'човек, който често публикува кратки видеа в своя влог' – **Модните влогъри** са предпочитани пред блоговете за мода (spisanie.to, 31.01.17); **Бюти влогър** – що е то? (bnr.bg, 30.01.19). В The Oxford New Corpus е представен пример с beauty vlogger – the rise in popularity of **beauty vloggers**, а в Cambridge Dictionary – The **entertaining vlogger** was covering this year's festival;

2.1.3. **инфлуенсър, м. англ.** influencer 'популярна личност, която привлича внимание към начина си на живот и влияе на широк кръг последователи чрез аудиални и визуални публикации в социалните мрежи' – Всъщност до голяма степен можем да отъждествим **инфлуенсър** с „онлайн авторитет“, с тази разлика, че авторитетът не е задължително да се занимава с влиянието като професия (vivus.bg, 31.01.20); в маркетинга се налагат като тенденция т. нар. "**микроинфлуенсъри**" (capital.bg, 23.03.18); Б. Х. е **зумба инфлуенсър** (NOVA, 22.01.20); Коя е първата **котка инфлуенсър** в Instagram? (nova.bg, 22.02.20);

Подобно на други *nomina agentis* (блогърка,-и) и това агентивно съществително бързо е граматикализирано, разпространяват се феминативи като инфлуенсърка.

2.1.4. **коучинг, англ.** coaching *от фр.* coache 'провеждане на специализирани класове, свързани с работата на група хора' (dictionary.cambridge.org) – как **коучинг процесът** може да ти помогне да постигнеш резултати (doubleyourbusiness.bg, 23.10.18); Придобиването на нови знания става с различните **коучинг техники** като слушане, разсъждаване, задаване на въпроси (bowencenter.bg); къде сме ние самите или нашите **коучинг клиенти** в дадения период (ivamiteva.com, 20.10.15); **Арт коучингът** е разработен от основателката на Lead UP (leadup.eu); Преодоляване на синдрома и възстановяване от травмите му с **бърнаут коучинг програма** (rosenrashkov.com); акредитирана програма за **коучинг обучение** (procoachingedu.com, 8.09.19); **Коучинг услуги** за 420 хил. лв. ще подобряват имиджа на НАП (capital.bg, 7.04.16); Д. Б. ще води майсторски клас за **коучинг подхода** в управлението (capital.bg, 7.04.16);

2.1.5. **лейъринг м. англ.** layering 'подредане на нещо на слоеве'

(Oxford New Corpus) – *лейъринг* – най-новият тренд в козметиката (ecco-verde.bg, 4.12.17);

2.1.6. *селфи*, ср. *англ.* selfie ‘снимка, която човек прави на себе си със смартфон или уеб камера и е споделен чрез социалните медии’ (Oxford New Dictionary). Сред ексцерптите са: *спейсфи* (селфи в космоса), *видеоселфи*, *екстремно селфи*, *селфи камера*, *селфи мания*, *селфи снимка*, *селфи стик*, *селфи треска*, *селфи парола*, *елфиселфи*, *нощно селфи*, *селфи туризъм*, *туитър селфи*, *хумуристично селфи*, *селфи дрон*.

2.1.7. *сорсинг*, м. *англ. ик.* sourcing ,актът за получаване на нещо от определено място’ (dictionary.cambridge.org) – Днес Тайван прави *краудсорсинг* за демокрация, за да създаде по-отзивчиво управление (capital.bg, 27.12.19);

2.1.8. *трекинг*, м. *англ. спорт* trekking ‘ходене пеша на дълго разстояние за удоволствие’ (dictionary.cambridge.org). Логична е дистрибуцията на термина в съставните форми: *трекинг обувки/ яке/ марафонки/ екипировка/ велосипед; фитнес трекинг*;

2.1.9. *тунинг*, м. *англ.* tuning ‘настройка, подмяна на елементи на машина (автомобил) с по-усъвършенствани’ – *тунинг авточасти*, *тунинг аксесоари*, *тунинг гараж*, *тунинг компания*, *тунинг имобилайзер*, *тунинг фарове*;

2.1.10. *хостинг*, м. *англ.* hosting ‘услуга, позволяваща на физически и юридически лица да обслужват интернет съдържание’ – *хостинг платформа* от ново поколение (investor.bg, 06.11.19); *Интернет хостинг* работи с интернет сървъри (bg.wikipedia.org); ‚*уеб хостинг*“ се отнася до сървъра, който е домакин (webhostingsecretrevealed.net, 16.11.20); От стартъп до *хостинг лидер* за 13 години (capital.bg, 13.04.18). Други композитуми: *имейл хостинг*, *платена хостинг услуга*, *суперхостинг регистрация*, *споделен хостинг*, *уебхостинг*, *нов хостинг план*, *безотказен SSD хостинг*, *хостинг доставчик*, *хостинг компания*, *облак хостинг*, *виртуален частен хостинг*, *файлов хостинг*.

2.2. Префикс + коренова морфема в първоизточника

Тези монокомпонентни единици се употребяват повече от 10 години в български език. Иновативни са апозитивните конструкции и съставните изрази, в които са включени.

2.2.1. *детокс*, м. няма *мн.ч.*, *англ.* detox ‘процес на изчистване от токсични вещества’ – има безброй *детокс диети*, до които имаме достъп онлайн (aestheticbyscience.com, 01.06.18); *Детокс план* под формата

на сироп (vivarti.bg); *дигитален детокс* (БТВ, 11.02.20);

2.2.2. *дефолт*, няма *мн.ч.*, *англ. ик.* default ‘неизпълнение на задължение, отсъствие, недостиг’ – *дълбок дефолт* (investor.bg, 23.05.20); *технически дефолт* (investor.bg, 2.20).

3. Заемки от английски, които в езика приемник са и граматикализирани, и лексикализирани

В проучването е отбелязана една лексема, претърпяла словообразователна адаптация чрез най-разпространения деривационен способ – суфиксация със славянския формант –(ъ)ство.

3.1. *рейдърство*, *ср. англ.* raiding ‘атакуване на опоненти на тяхна територия’ (Oxford New Corpus) – Пропагандирането на „зелените” каузи се оказва перфектен параван за прикриване на странни бизнес практики, а дори и за *корпоративно рейдърство* (= превземане на активи, заради невъзможност за изплащане на задължения, б.м.) (analizi-i-komentari, 22.04.19).

4. **Интегрални заемки** – с изключение на online те са двусъставни в английски език, който е първоизточникът. Като транспоненти в български, заемките са морфологично нечленими. Могат да образуват словосъчетания или апозитивни конструкции. От представените тук в семантичен аспект преобладават безеквивалентните заемки (блокчейн, онлайн, фейсбук), регистрирани са частично еквивалентни (чайлдфи), пълен еквивалент е стартъп. Възможно е една сема на полисемното чуждоезиково понятие да функционира в нашия език като смислов аналог, а друга сема – да няма еквивалент (дропбокс).

4.1. *биохакинг*, *същ. англ.* biohacking чрез *гр. прил.* βίος ‘жизнен’ + *англ. hacking* – *Биохакинг* с експерта Н. Петрова (БНТ 1, 8.09.20);

4.2. *блокчейн*, *м.*, няма *мн.ч.*, *англ. инф.* blockchain ‘създаване на цифров запис, когато се купува ли продава криптовалута’ – *блокчейн технологията*... има много успешни примери за *блокчейн приложения*... повечето от тях не са с *публичен блокчейн*. Успехите са в т.нар. „*частен блокчейн*”... благодарение на *блокчейн автоматизация* чрез умни договори... *Блокчейн балонът* следва същия принцип (vesti.bg, 25.09.18);

4.3. *брейнсторминг*, няма *мн.ч.*, *англ.* brainstorming ‘групова техника за генериране на нови подходи, т.н. мозъчна атака’ – *Брейнсторминг* (= група хора, които се срещат, за да обсъдят и предложат идеи за възможно развитие, б.м.) в правната сфера. Юристи излизат противоположни становища по въпроса кое е форсмажор (capital.bg,

27.03.20);

4.4. **буккросинг**, *м. няма мн.ч., англ. инф.* bookcrossing ‘политика за стимулиране на четенето чрез създаване на мрежа за свободно обмяна на книги, създадена от американския програмист Рон Хорнбейкър през 2001 г. В България най-често книги се оставят на обществени места, за да бъдат открити и прочетени’ – Станете част от идеята **буккросинг** в Стара Загора с Библиотека „Родина“! (rodina-bg.org/bukcrossing, 10.05.18);

4.5. **дропбокс**, *м. англ. инф.* drop box ‘контейнер, в който може да се остави нещо за съхранение’ (dictionary.cambridge.org); ‘облачно хранилище на данни’ – **дропбокс приложение, друпбокс инструкция, друпбокс облачна услуга**;

4.6. **инстаграм**, няма *мн.ч., англ. разг.* instagram ‘название на услуга в социалните медии за създаване, промяна и споделяне на снимки и видео’ (dictionary.cambridge.org) – **инстаграм маркетинг** в Soft Uni (beyondacademy.bg, 1.12.19); **инстаграм мрежа, инстаграм акаунт, инстаграм потребител, instagram вход, instagram регистрация, instagram публикация, instagram съобщение**.

Като компонент от апозитивно съчетания **инстаграм** се пише разделно.

4.7. **локдаун**, *м. англ.* lock down ‘извънредна ситуация, при която хората нямат право да излизат или да се движат свободно в определени райони’ (dictionary.cambridge.org) – **Локдаунът** доведе до спад на доверието (mediapool.bg, 26.12.20); Германия влиза в **тевърд локдаун** (capital.bg, 14.12.20); Според математика и експерт по управление на кризи е необходим **пълнен локдаун** поне за три седмици (capital.bg, 7.12.20) Нов **продължителен локдаун** би изправил бизнеса пред сериозно изпитание (capital.bg, 28.11.20); 356 000 души ще бъдат засегнати от **частичния локдаун** (capital.bg, 29.11.20); България официално влиза в **мек локдаун** (capital.bg, 27.11.20);

4.8. **онлайн**, *инф. англ.* online ‘свързан чрез интернет или друга компютърна мрежа’ (Oxford New Dictionary). Паралелно с разпространените съчетания онлайнбизнес, онлайнмедия, онлайниздание, онлайн обучение, онлайнпокупки, онлайнреклама, онлайнтърговец, онлайн и офлайн събитие и др., необходимостта от номиниране на нови реалии, мотивира появата на нови композитуми: Дигитализацията ще е във фокуса на **онлайн студио** на Investor.bg (investor.bg, 01.06.20); **онлайн заседание**; (capital.bg, 28.12.20); магазин за **онлайн магазини, онлайн консултация** (capital.bg, 22.12.20) законни ли са **онлайн депутатите**

(capital.bg, 10.12.20); Amazon пуска **онлайн аптека** (capital.bg, 18.11.20); **онлайн разходите** на традиционните търговци (capital.bg, 26.10.20); **Онлайн звеното** на ozone.bg е с 60% ръст (capital.bg, 11.10.20); Mastercard и Visa да извлекат максимума от **онлайн транзакциите** (capital.bg, 9.10.20).

Терминът е неизменяем и се изписва слято, когато свързва като основа на сложна дума, или разделно, ако е елемент от апозитивна формация.

4.9. **стартъп**, *м. англ.* start-up ‘процесът на започване на нещо’ – България не подкрепи **стартъп** преговорите с Македония (БНТ1, 17.11.20); Със **стартъпите** си България трябва да стане лидер в иновациите (investor.bg, 07.11.19); ЕС отделя 3,5 млрд. евро за **стартъпи** в иновационната Долина на смъртта (investor.bg, 25.11.19);

4.10. **тикток**, *англ. разг.* tick-tock ‘социална мрежа, създаваща кратки забавни видеа’ – **видеофункция тик ток**; **тик ток приложение**; **тик ток танци**;

4.11. **уъркшоп**, *м. англ.* workshop² ‘среща на хора, които обсъждат и/или показват как да се извърши определена дейност’ (dictionary.cambridge.org) – **театър-уъркшоп** в английския театър (homoludens.bg) и **театрален уъркшоп** (opoznai.bg, 6.01.20); **уъркшоп къща**; **уъркшоп психология**; **уъркшоп керамика**;

4.12. **фактчекър**, *м. англ.* factchecker ‘платформа, проверяваща достоверността на информацията’ – Трябва да обърнем внимание на т.н. **факт-чекъри**, които проверяват дезинформацията (bTV, 31.05.20). Думата трябва да се изписва слято;

4.13. **фейсбук**, *м. англ.* facebook ‘една от социални медии с най-много последователи’ – освен популярните и утвърдени в писмената и устната реч композитуми с тази основа като: **фейсбук вход**, **фейсбук регистрация**, **фейсбук бизнес страница**, **фейсбук новини**, **фейсбук цензура**, **фейсбук реклама**, **фейсбук акаунт**, **фейсбук снимка**, **фейсбук приятелство**, **фейсбук публикация**, **фейсбукстатус** в медийното пространство се откриват нови дими с тези активни радикасоиди. Сред неологизмите са: **Фейсбук параноя** заради личните данни (btvnovinite.bg, 18.03.20); **Фейсбук обществото** място не може да си намери от възмущение (24chasa.bg, 30.12.20); той направи **фейсбук обръщение** към българите (mediapool.bg, 30.10.20)

4.14. **финтех**, *англ. фин.* fintech абривиатура на financial technology ‘иновативна бизнес технология, предлагаща финансови услуги’ – Иновациите и **финтех решенията** добавят стойност към рабо-

тата ни, работим в 33 страни, имаме опит в машинното обучение, роботизацията, *финтех компаниите* и клиентското изживяване (investor.bg, 10.20);

4.15. *фитнес, м. англ. спорт* fitness¹ ‘здравословна форма, физическа кондиция’ – Утвърдените в комуникацията термини фитнес програма/ услуга/ урок/ уред/ оборудване/ напитка/ треньор/ инструктор/ маниак/ център/ клуб/ зала/ зона/ салон/ студио/ площадка почти изчерпват деривационното гнездо. Основата може да се изписва сято или разделно и е непродуктивна. Нови образувания са регистрирани в: три сегмента – часовници, безжични слушалки и *фитнес гривни* (capital.bg, 30.11.20); да не ползват уредите за *уличен фитнес...* здравните и *фитнес приложения* също са популярни (mediapool.bg, 21.03.20); мъже, събрани от *фитнес-мазетата* на Перник, Люлин и Дружба (mediapool.bg, 7.10.19); *фитнес приложения* (mediapool.bg, 8.02.18);

4.16. *чайлдфри, амер.англ. child-free* ‘който няма деца’ (dictionary.cambridge.org) – Независимо от критиката, хората, решили да нямат деца или т. нар. *чайлдфри*, все по-ясно говорят за избора си, пише Le Figaro (actualno.com, 14.01.20).

5. Двусъставни думи в български език, сформирани от компонент(и) от английски, френски, испански (чрез латински) и гръцки произход

Композицията е конвенционален словотворчески модел във всички езици. Въпреки мощното английското езиково влияние, което засилва аналитичните словообразователни методи, в български се запазва биномният композиционен модел с и без интерфикс. Активизират се редица познати интернационални префикси и префиксоиди (Крумова-Цветкова, Благоева, Колковска, Пернишка, Божилова, 2013, с. 297), с чиято помощ се образуват субстантиви.

5.1. Композитуми с интернационални префиксоиди

5.1.1. *квази-, лат.* ‘мним, лъже-’ – Демонстрирайки *квазиевропейски* ценности, реално пропагандат идеологията, която удави в кръв и която изпотроши костите на българщината (trafficnews.bg, 18.01.21); Инструменти за дялови и *квази-дялови* инвестиции (fmfib.bg, 2014); *квази-парите* са особен вид актив (agromassidayu.com, 13.10.21). Правилото е квази да се пише винаги сято;

5.1.2. *мулти-, лат.* multi ‘много, в голямо количество’. Архаичният формант е активен и в съвременното словообразуване – *мулти-*

изложенията Светът на млякото, Булпек и др. (investor.bg, 25.10.19); почина **мултитворецът** С.Б. (mediapool.bg, 17.10.19); **мулти-ченъл маркетинга** (mediapool.bg, 28.02.19); **мулти-секторен отговор** (mediapool.bg, 21.06.19); Мегaproектът се превърна в **мулти култи фешън лейбъл**, който декорира всекидневието ни (mediapool.bg, 20.12.17); Всеки месец „**Мулти-култи китчън**“ отбелязва кухнята на различна страна (mediapool.bg, 17.10.19). ТПСофия ще става **мулти ютилити** дружество (mediapool.bg, 5.12.17).

С различна стилова принадлежност и все по-интензивно разпространение се отличават композитумите: **мултирисков, мултибренд, мултиопаковъчен, мултипример, Мултикукър, мултиетнично** (население), **мултиплатформено** (решение), **мултимилиардна** (сделка).

5.2. Композитуми с интернационални радикасоиди

В българското езикознание, под влияние на руското, понятието радикасоид (квазикорен) се употребява все по-често. В други балкански езици обаче, например румънски, то липсва, там се използва само обобщеният термин префиксоид (Лютакова, 2018, с. 165).

5.2.1. Радикасоидът **евро-, англ.** епо ‘европейски‘ е и ще продължава да бъде словообразователно активен.

Констатираните нови лексеми са: **еврокалкулатор, еврофинал, европортал**. Изписват се слято, тъй като евро- е контрахирано от прилагателното европейски.

Когато се употребява със значение ‘валутна единица‘, съставката е самостоятелна лексема и се изписва отделно – ЕЦБ прави крачка към **дигиталното евро** (investor.bg, 2.10.20); кога да очакваме **дигитално евро**...чисто **електронното евро** няма да дойде без рискове...ЕЦБ започва експерименти с въвеждане на **цифрово евро** (economic.bg, 14.10.20);

5.2.2. **електро-, лат. техн.** electro ‘електрически‘. Регистрираните неологизми с утвърдения международен формант са: **електроофис** (etb.bg, 31.05.18); Audi ще инвестира 14 млрд евро в **електромобилност** (topsport.bg, 4.12.18); **електропастир** (euroagro.bg);

5.2.3. **еко-, лат. биол.** eco¹ ,екологичен‘ – поискали оставката на **екоминистърката**, която според тях прикрива **екобезобразията** на "Каолин" и мината в Челопеч (duma.bg, 22.11.20); Допреди около пет години, дизелът беше **екоприоритет** за много политици, автомобилни компании, учени (webcafe.bg, 05.07.17); **Екомладешите** у нас някак трудно могат да се нарекат „леви“ (Институт Отворено общество); всички автомобили в София ще имат **екостикери** (capital.bg, 29.12.20);

5.2.4. *кибер-, англ. инф.* кубер ‘характерен за културата на компютрите, информационните технологии и виртуалната реалност’ (Oxford New Corpus), са широко разпространени в съвременната българска комуникация. Радиксоидът мотивира и новосъздадени композиции като: Има ли бъдеще *кибер камионът* на Tesla? (computerworld.b); *Кибер понеделникът* има по-малка роля тази година (investor.bg, 31.12.20); Германците може да похарчат 3,7 млрд. евро на Черния петък и *Кибер понеделника* (investor.bg, 17.11.20); *Кибер инцидентите* изпревариха риска от прекратяване на бизнеса в корпоративните заплахи...*кибер рискът* и климатичните промени са двете големи предизвикателства, върху които компаниите ще трябва да се фокусират (investor.bg, 20.01.20); САЩ са провели тайна *кибер операция* срещу Иран (investor.bg, 17.10.19); Недовършената *киберагенция* на У.фон дер Л.(investor.bg, 4.07.19); България получава 1,4 млн. евро от ЕС за реакция при *кибер инциденти* (investor.bg, 3.05.19); Дълбоко в *киберразузнаването* с FireEye (economic.bg, 15.10.20); НАТО е подготвен за *киберопасностите* на бъдещето (economic.bg, 30.09.20);

Би следвало сложни думи е елемент *кибер-* да се изписват слято, тъй като той няма самостоятелна лексикална реализация в езика ни.

5.2.5. *крио-, гр.* κρυός ‘студен’ – *криотерапия* на цяло тяло в *криосауни (криокабини)*...криомаска за лице (nola7.com/bg). Неологизмът е *криокабина*;

5.2.6. *крипто-, гр.* κρυπτός ‘таен’ – получават комисионни за набиране на нови членове, които да купуват *криптопакети* (money.bg, 11.03.19); Как започна възходът на *криптокралицата* Ружа Игнатова и какво става със схемата ѝ One Coin? (money.bg, 11.03.19); Фалшива *криптовалута*, привлякла 4 милиарда долара, базирана на *блокчейн лъжи* (money.bg, 11.03.19); хакнатите *криптоборси* (vesti.bg, 25.09.18);

5.2.7. *нарко-, исп.* narcos ‘наркотичен, който е свързан със забранени опиати’

Продуктивната съставка е елемент от неологизмите: *наркоградните* са снабдени с охранителни сензорни фотокапани за денонощно наблюдение (starshel.bg, 10.20); *наркотестове* (mediapool.bg, 8.10.19); *наркогълб*...хиляди гълби излязоха на протест, за да бъде освободен техния *нарко-събрат* (mediapool.bg, 14.08.15); колумбийски *наркоподводници*...обвинения за *нарко-чадър...наркотуризм* (mediapool.bg, 7.01.12);

5.2.8. *нутри-, лат.* nutrition ‘хранене’. Дистрибуцията на корена се засили с активизиране на интереса към здравословния начин на жи-

вот и хранене – най-вкусното средство срещу лошо настроение и есенна депресия е тази тиквена *нутрибомба* (recepti.gotvach.bg, 20.04.19). Създадени са и номенклатурни названия като *Нутрибулет* – хранителен екстракт (webcafe.bg, 16.11.15).

Всички сложни лексеми с първа основа *мулти-* и *нарко-* следва да се пишат слято, независимо от оригиналния правописен модел в езика първоизточник.

6. Композитуми с чуждоезикова основа, която функционира като самостоятелна лексема в езика донор и в езика реципиент

Тези сложни образувания разширяват и обогатяват българските словообразователни модели и могат да се изписват слято (като същински композитуми) и разделно (като апозитиви) (Официален правописен речник на българския език, 2012, 52, 63).

6.1. *дрифт*, м. англ. drift ‘техника за шофиране, при която шофьорът преднамерено извежда дадено превозно средство (най-често автомобил) извън контрол’ – *дрифт шоу*; Коя е най-атрактивната жена *дрифт пилот* в България (vesti.bg, 15.01.19); бързи *drift колички* с дистанционно управление (store.bg); *Дрифт училище* се провежда от пилот Русинова (gift-tube.com); рискови *drift фигури* на територията на пистата (supergift.bg);

6.2. *дрон*, м. англ. техн. drone ‘безпилотно устройство, което се управлява от някого на земята, използва се и като хоби’ (dictionary.cambridge.org) – Двуместно *дрон-такси* беше демонстрирано от китайска компания в Сеул, предава БНТ (dnews.bg, 11.11.20); *дрон оръжие*; *дрон куриер* (capital.bg, 11.12.20).

Думите с първа основа *дрон* трябва да се изписват разделно, тъй като съставят апозитивни формации;

6.3. *зуум*, англ. инф. zoom¹ ‘камера, която плавно преминава от дълъг кадър в близък план и обратно’ (Oxford New Corpus), zoom² ‘софтуерно приложение за видеоразговори чрез компютър, таблет или смартфон’ (dictionary.cambridge.org) – *зуумстудио*, *зуумплатформа*, *зуумвижън*, *зуумприложение*;

6.4. Изключително голямо разпространение имат двусъставните словосъчетания с препозиция на латинската абrevиатура *COVID*, и композитумите и апозитивните съчетания с кирилската транслация *ковид-*. В медиатекстовете се наблюдават разнообразни правописни модели. Нормативният правопис, кодифициран в ОПРБЕ, обаче предполага: разделно писане на съставни думи с първа основа абrevиатура

– **COVID отделение** (тъй като COVID е съкращение на Coronavirus disease 2019 и Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2); слято изписване на сложни думи с първа основа от чужд произход – **ковидзараза**; алтернативно разделно писане, когато основата се използва самостоятелно – такива са всички лексеми с първи елемент **ковид-: ковид криза, ковид отделение, ковид усложнение, ковид истерия** и др.

Словообразователното гнездо с компонент **ковидⁱ** е представено от – Загуба на вкус и мирис при 80% от **COVID-заразените** (dnes.bg, 3.11.20); Разказва германка с **пост-COVID синдром** (dnes.bg, 31.10.20); **COVID-болница** откриха в Пловдив (БНТ 1, 17.11.20); bTV зад стените на **COVID-отделението** в „Пирогов“ (bTV, 5.10.20); И тук свършва позитивизмът и идва **ковид-пандемията** (nova.bg 15.11.20); **Ковид структурата** на МБАЛ „Тракия“ разполага с 20 **ковидлегла** (infoz.bg, 30.10.20); От седмица не съм спала от ужас да не ми докарат **ковид-нациент** (svobodnaevropa.bg, 10.11.20); Военни даряват плазма за **КОВИД лечение** (infomreja.bg, 9.11.20); **ковид вирусът** се разпространи; С трогателен жест зарадваха медицинския персонал в **ковид отделенията** (mbalgo.com, 2.12.20); **ковид симптоми; ковидотпуска**, (NOVA, 9.11.20); Цените на имотите С. 3. – с ръст в **ковид кризата** (divident.eu, 10.20); **Ковид войната** (duma.bg, 4.11.20); Извънредните **Ковид-мерки** няма да се прилагат през 2021 г. (agroplovdiv.bg, 17.11.20); Френските медици регистрираха нов **ковид рекорд** (dariknews.bg, 6.11.20); Втора **ковид вълна** (es.europa.eu, 28.10.20); Полша вдигна със 100% заплатите на **ковид медиците** (duma.bg, 3.11.20); МБАЛ Каварна разкри **Ковид сектор** (ТВ Добрич, 5.11.20); искат да има **Ковид таксата**, които да возят болните (agencia.bg, 18.11.20); Бум на **ковид смъртността** в Европа (duma.bg, 29.10.20); Над 1,6 млрд. души по света застрашени от **ковид безработица** (duma.bg, 15.10.20); **КОВИД-революция** (duma.bg, 8.10.20); Сегашната **COVID статистика** е объркваща (mediapool.bg, 11.10.20); **КОВИД демокрация** (duma.bg, 10.07.20); Разговорите могат да се окажат в **ковид пауза** (bTV, 4.11.20); откриване на **ковид зони, ковид кабинети** в поликлиниките (bTV, 12.11.20); учи се на **ковид смени** в гимназията (bTV, 12.11.20); **ковидстандарт** ще създаде България (БНТ 1, 17.11.20); **ковидеидемията** се отрази най-лошо на транспортния сектор (БНТ 1, 10.12.20); даряване на **КОВИД-плазма** (peticiq.com, 10.20); **Анти-ковид програмата** „Бъдете здрави“ (borovets-bg.com, 10.20); министърът поиска **ковид охрана** (NOVA, 22.12.20); да оставя зад гърба

си **ковидпреживяването** (bTV, 27.12.20); Бил Гейтс в афера „**COVID ваксини**“ (168chasa.bg, 10.12.20); **COVID правилата** се затягат (capital.bg, 29.10.20); Дефицитът на **COVID лекарства** едва ли ще се реши скоро (capital.bg, 9.11.20);

6.5. **койн**, *англ.* coin ‘виртуални пари под форма на койн; диск или къс метал с официален печат, използвани като парично средство‘ (Oxford New Dictionary) – Тим Тейшун, **Bitcoin ентузиаст**, който е прекарал няколко години в проучване на **Onecoin** (money.bg, 11.03.19); по подобие на биткойн, който постави „похвално съобщение“ на стена, страница или в група, във Фейсбук ще получава по 10 **левкойна** (levcoin.net); **алткойн** – смесица от биткойн алтернативи (wikipedia.org);

6.6. **коучинг**, *англ.*, coaching *от фр.* coache ‘провеждане на специализирани класове, свързани с работата на група хора‘ (dictionary.cambridge.org) – как **коучинг процесът** може да ти помогне да постигнеш резултати (doubleyourbusiness.bg, 23.10.18); Придобиването на нови знания става с различните **коучинг техники** като слушане, разсъждаване, задаване на въпроси (bowencenter.bg); къде сме ние самите или нашите **коучинг клиенти** в дадения период (ivamiteva.com, 20.10.15); **Арт коучингът** е разработен от основателката на Lead UP (leadup.eu); Преодоляване на синдрома и възстановяване от травмите му с **бърнаут коучинг програма** (rosenrashkov.com); акредитирана програма за **коучинг обучение** (procoachingedu.com, 8.09.19); **Коучинг услуги** за 420 хил. лв. ще подобряват имиджа на НАП (capital.bg, 7.04.16); Д. Б. ще води майсторски клас за **коучинг подхода** в управлението (capital.bg, 7.04.16);

6.7. **хъб**, *м. англ.* hub ‘ефективният център на мрежа от дейности’ – **Цифровият иновационен хъб** за земеделие (ЦИХ) има за цел да обедини всички заинтересовани страни в агросектора (agrohub.bg); Необходимостта от поглед отвъд парадигмата на **газовия хъб** „Балкан“ само или предимно с руски газ изглежда неотменима (bulgariaanalytica.org, 01.09.17); CATXF-A0G – **мултифункционален хъб** за свързване на устройства (emag.bg); Първият **безжичен USB-хъб** (digital.bg); **Дигитален хъб** ще развива достъпа до технологиите в Бургас (bnr.bg, 10.02.20).

7. Едносъставни думи, образувани чрез префигиране с интернационален префиксоид

7.1. **анти-, санскрит** anti ‘противоположен, насочен срещу някого

или нещо – *антиковид* политика/ зона и др.

Не винаги може да се определи дали думата е възникнала на родна почва, или е заемка. В публикацията се приема, че сложните думи с афиксоид анти- в следните примери, са трансферирани от английски език – Представяте ли си, ако има наказание, тези *антиваксьри* как ще подскочат (NOVA, 24.04.19); *антиспам* филтър (abv.bg, 03.05.17). В някои справочници фигурира и *антиейджинг*, но не в словосъчетанията *антиейджинг формула/ ефект/ терапия/ медицина/ диета* и др.

8. Универбизация – номинативното словосъчетание, което е мотивационна база за универбата, и самият универбат съществуват едновременно в лексикалната система и се употребяват паралелно в речта, обаче нерядко принадлежат към различни стилистични пластове (Крумова-Цветкова, Благоева, Колковска, Пернишка, Божилова, 2013, с. 339).

8.1. *корона, ж. лат. мед.* е универбат от номинацията корона вирус – *coronavirus* ‘вирус, причиняващ респираторни инфекции, васкулит и др.’, т.е. отстранява се не обичайният атрибутивен елемент, защото такъв липсва в съчетанието, а вторият субстантив – След *коронаерата* как ще изглежда светът? (bTV, 5.10.20); *корона конспирации* (168 часа, 22.10.20); Всички *корона мерки*, в т.ч. социалните, са разписани като единични (dnevnik.bg, 25.10.20); *коронавайлър сензацията* у нас в 15 картинки btvnovinite, 24.03.20) Как оцеляват творците по време на *коронакризата*? (dnes.bg, 29.10.20); „*Корона*” *мерките*, които ще тежат дългосрочно (ime.bg, 23.10.20); Нови антирекорди на *коронапандемията* (tvn.bg, 3.11.20); *корона ситуацията* в Европа; “*Корона облигациите*” блокирани. Еврозоната и останалите търсят друго спасение (svobodnaevropa.bg, 27.03.20); Сблъсъци в Рим и Лондон заради *корона истерията* (m.novinite.bg, 25.10.20); *корона бунтари* (goguide.bg, 30.04.20); *коронавицове* във в-к Стършел (starshel.bg); *коронаефектът* върху икономиката (NOVA, 09.03.20); *Корона тенденции* при имотите (capital.bg, 2.11.20); Швеция вече няма да е знаме на *корона скептиците* (capital.bg, 6.11.20); Няма да има *корона ваканция* за съдилищата (capital.bg, 4.11.20); *Корона изборите* на Америка (capital.bg, 8.10.20); В интензивните сектори в столицата *корона капацитетът* е запълнен 36% (capital.bg, 8.10.20); *Корона сделката* на ЕС е грешен отговор за Европа (capital.bg, 31.07.20); Остри спорове в ЕС за *корона милиардите* (capital.bg, 31.07.20); защо се бавят *корона грантовете* за бизнеса (capital.bg, 18.07.20).

9. Абревиатури

9.1 **абревиатура ИТ** – След съставните думи ИТ сектор, ИТ технологии, ИТ специалист, ИТ кариера, в публичните медии все по-широко разпространение получават фрази с този първи компонент: Бизнесът има нужда от по-силен *ИТ имунитет* (economic.bg, 22.10.20); *ИТ таланти* (ittalents.bg); "А1 България" предлага цялостни решения за *ИТ трансформация* (capital.bg, 25.12.20); Rittal представя най-бързия *ИТ шкаф* в света (capital.bg, 12.11.20); доклад в САЩ допуска разбиването на *ИТ гигантите* (capital.bg, 6.11.20); Най-добрите първоаприлски *ИТ шеги* (mediapool.bg, 1.04.16);

9.2. **абревиатура 5G** – Samsung опитва да отхапе от **5G пая** на Huawei в Европа (economic.bg, 18.12.20); Една бариера по-малко пред **5G мрежите** в България (economic.bg, 25.03.20); Бургас е първият **5G град** в България (economic.bg, 22.12.20); А1 започва да предлага **5G смартфона** ZTE Axon 11 (economic.bg, 30.12.20). Откриват се и съчетанията **5G рутер**, **5G технология**, **5G телефон** и др.

9.3. Самостоятелни деривативни форманти, възникнали от инициални абревиатури. Те са проява на тенденцията за езиковата икономия и в българската словообразуване са два типа: е- (електронен) и м- (мобилен), но регистрирах и f- (присъщ на фейсбук).

9.3.1. компонент **е-** има значение ‘електронен’, но и ‘електрически’ (Благоева, Колковска, 2016, с. 487–488).

Едновременно с фиксираните преди десетилетие единици е- банкиране, е-бизнес, е-вестник, е-поща, е-правителство, е-фактура, в езиковата практика през последните години се употребяват: **е-автобусите** в Лондон (hicom.bg, 24.12.19); Забавянето на регистрите блокира пускането на **е-здравеопазването** (monitor.bg, 10.12.19); Вкарват 35 заболявания в **Е-регистри** (monitor.bg, 14.11.19); от 1 януари **е-стикерите** са задължителни (novinite.eu, 04.01.19); **Е-услугите** на НАП спестяват време, усилия и средства (nar.bg); т.нар. **е-commerce продажби** ще съставляват 23,4% от всички продажби (logistika.bg, 2.01.15); Всеки **е-билет** притежава уникален идентификатор (ipark.bg); **е-портмоне** (burgasbus.info); **е-винетка** (vinetki.bg); За да използвате безплатно **е-четимите учебници** и **е-четимите тетрадки**, е необходимо да изберете **е-четими варианти** (prosveta.bg);

9.3.2. компонент f-, който номинира facebook, не е напълно интегриран в нашата деривационна система. Примерът, който изолирах, е

иллюстрация за навлизането на графичното съкращение в узуалната практика – последвайте ни във фейсбук с *f-въпросите* си (ТВ+, 23.10.21).

Научното проучване на лексикалните неологизми с чуждоезиков компонент в българските медиатекстове през последното десетилетие формира поредица от заключения. 1) Регистрираните нови заемки и словообразователни неологизми с чужд или международен елемент са само част от тематично многообразния неологичен поток, който се влива в българската лексикална система през последните години. 2) Те са най-вече от английски произход, с различна семантична и стилова отнесеност – термини от областта на финансите, правото, информатиката, икономиката, неутралната книжовно-разговорна лексика, както и разговорната лексика. 3) Наблюдава се висока и темпорално обусловена продуктивност на формантите: дигитал-, европ-, ковид, корона, селфи, хоум и др. и константна активност на префиксоидите: е-, анти-, евро-, крио-, крипто-, мулти- и др., които от десетилетия се включени в словотворчески процеси. 4) Напълно граматикализирани са лексикалните елементи, които битуват със самостоятелна употреба в български език: портфолио-а(та), спам-а,-ът,-ове; спам презентация,-ии,-та,-те; фейк-а,-ът,-ове; фейсбук хейтър-а,-ът,-ри(те), хак-а,-ът,-ове, хедхънтър-а,-ът,-ри(те) и др. *Singularia tantum* са: айти, брейн, детокс, евро, фейсбук и мн. др., но категорията *pluralia tantum* не е регистрирана. 5) Редица термини нямат български еквиваленти (вестинг), а други са лесно преводими (бекстейдж, лайкване, хейт новина) и родните им транспоненти би трябвало да се използват по-често в публичната реч. 6) В списъка с анализирани заети ексцерпти са представени безеквивалентни (тикток), напълно еквивалентни (антиейджинг) и частично еквивалентни лексеми (хъб). 7) Всички заемки са адаптирани, липсват неусвоени (варваризми). 8) Изключително силен е процесът на лексикализация на радикалоидните елементи в композитумите, това предпоставя и алтернативния правопис на думите (екопротест, еко образование). 9) Тенденцията към аналитизъм, субсидиарно повлияна от английски език, е експлицирана и чрез широкото разпространение (С. Буров я определя като инвазия) на нови апозитивни конструкции – ковид криза, дрон разследване; 10) Много от кореновите морфеме (съвпадащи с основата на едносричната дума) образуват деривационни вериги и словообразователни гнезда: *туит*, туитър, туитвам, туитване, екстуйт, разтуитвам, ретуит, ретуитвам, ретуитнат, туит регистрация, туитър новини, патриотичен туит, туитър бомби (в САЩ). 11) В аналогични

деривационни модели се включват елементите Android, Amazon, IOS, GoalOnTrack, LinkedIn, Netflix, Pokemon, Skype, Telegram, Tik-Tok, Tinder, Todo Cloud, Twitter, YouTube, Viber, WhatsApp и др. платформи и мобилни приложения. 11) Някои интернационализми са се появили преди столетия в езика първоизточник – coach (XVIII в.), cyber (1980 г.), source (късен средноанглийски, от фр.), но са заети в различните езици (и в български) по-късно, други възникват през последните два века: blockchain (началото на XXI в.), selfie (началото на XXI в.), tick-tock (средата на XIX в.) според (Oxford New Dictionary).

СЪКРАЩЕНИЯ

англ. – английски език

биол. – термин от сферата на биологията

гр. – гръцки език

ж. – женски род

исп. – испански език

инф. – термин от сферата на информатиката

ик. – термин от сферата на икономиката

лат. – латински език

м. – мъжки род

мн.ч. – множествено число

правн. – юридически, правен термин

прил. – прилагателно име

разг. – лексема, присъща на разговорния стил

ср. – среден род

същ. – съществително име

техн. – термин от сферата на техническите науки

фр. – френски език

ЛИТЕРАТУРА

Благоева, Д., Колковска, С. (2016). За една словообразователна иновация в българския език (в славянски контекст). В: *Лексикографията в началото на XXI век. Доклади от Седмата международна конференция по лексикография и лексикология*. (София, 15–16 октомври 2015 г.). БАН, 482–490.

Благоева, Д., Колковска, С., Сумарова, В., Атанасова, А., Георгиева, Цв., Костова, Н., Манова, С. (2010). *Речник на новите думи в българския език*. София: Наука и изкуство, 336.

Бонджолова, В. (2003). *Неологичен речник (за периода 1998-2003)*. Со-

фия: Gaberoff.

- Буров, С. (2015). Тенденции и промени в съвременната българска граматика. В: *Български език*, 62 (3), 7–24.
- Кирова, Л. (2017). За иновационната конструкция [N1N2] и връзката ѝ с начина на писане – слято, полуслято, разделно. В: *Език и литература*, кн. 3–4, 55–74.
- Крумова-Цветкова, Л., Благоева, Д., Колковска, С., Пернишка, Е., Божилова, М. (2013). *Българска лексикология и фразеология. Т. 1. Българска лексикология*. София: АИ „Проф. М. Дринов“.
- Лютакова, Р. (2018). *Нова българска и румънска лексика след 1989 г.* София: УИ “Св. Климент Охридски”, 572.
- Официален правописен речник на българския език* (2012). БАН, ИБЕ „Проф. Любомир Андрейчин“. София: Просвета, 676.
- Пернишка, Е., Благоева, Д., Колковска, С. (2010). *Речник на новите думи в българския език (от края на XX и началото на XXI век)*. София: Наука и изкуство, 336.
- Платонова, И. (2016). За процесите на адаптация и интеграция на новите англицизми (и интернационализми от английски произход) в българския език. В: *Лексикографията в началото на XXI век. Доклади от Седмата международна конференция по лексикография и лексикология*. (София, 15 – 16 октомври 2015 г.). БАН, 461–468.
- Спасова, Л., Георгиева, Л. Найденова, Н. (2015). Степен на утвърждаване на неологизмите и възприемането им от новите поколения. *Science & Technologies*, 5 (8), 42–48, Education. ISSN 1314-4111.
<<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>> [14.01.21]
- Христакиева, Т. (2021). Съвременни подходи в обучението по английски език при спортни специалисти. София: УИ НСА Прес, 118.
<[https://www.lexico.com/?search_filter=en_dictionary–The Oxford New Dictionary](https://www.lexico.com/?search_filter=en_dictionary-The%20Oxford%20New%20Dictionary)> [14.01.21]
- < <https://www.sketchengine.eu/oxford-english-corpus/> – The Oxford New Corpus> [14.01.21]

REFERENCES

- Blagoeva, D., Kolkovska, S. (2016). Za edna slovoobrazuvatelna inovatsiya v balgarskiya ezik. In: *Leksikografiyata v nachaloto na XXI vek. Dokladi ot Sedmata mezhdunarodna konferentsiya po leksikografiya i leksikologiya*. (Sofia, 15–16 oktombri 2015 g.). BAN, 482–490.
- Blagoeva, D., Kolkovska, S., Sumarova, V., Atanasova, A., Georgieva, Ts.,

- Kostova, N., Manova, S. (2010). *Rechnik na novite dumi v balgarskiya ezik*. Sofia: Nauka i izkustvo, 336.
- Bondzholova, V. (2003). *Neologichen rechnik (za perioda 1998-2003)*. Sofia: Gaberoff.
- Burov, S. (2015). Tendentsii i promeni v savremennata balgarska gramatica. In: *Balgarski ezik*, 62 (3), 7–24.
- Hristakieva, T. (2021). *Savremenni podhodi v obuchenieto po angliyski ezik pri sportni spetsialisti*. Sofia: UI NSA Press, 118.
- Kirova, L. (2017). Za inovatsionnata konstruktsiya [NIN2] i vrazkata y s nachina na pisane – slyato, poluslyato, razdelno. In: *Ezik i literatura*, vol. 3–4, 2017, 55–74.
- Krumova-Tsvetkova, L., Blagoeva, D., Kolkovska, S., Pernishka, E., Bozhilova, M. (2013). *Balgarska leksikologiya i frazeologiya. T. 1*. Sofia: AI “Prof. M. Drinov”.
- Lyutakova, R. (2018). *Nova balgarska i rumanska leksika sled 1989 g.* Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”, 592.
- Ofitsialen pravopisen rechnik na balgarskiya ezik* (2012). BAN, IBE “Prof. Lyubomir Andreichin”. Sofia: Prosveta, 676.
- Pernishka, E., Blagoeva, D., Kolkovska, S. (2010). *Rechnik na novite dumi v balgarskiya ezik (ot kraya na XX I nachaloto na XXI vek)*. Sofia: Nauka i izkustvo, 336.
- Platonova, I. (2016). Za protsesite na adaptatsia i integratsia na novite anglitsizmi (i internatsionalizmi ot angliyski proizvod) v balgarskiya ezik. In: *Leksikografiyata v nachaloto na XXI vek. Dokladi ot Sedmata mezhdunarodna konferentsiya po leksikografiya i leksikologiya*. (Sofia, 15–16 oktombri 2015 g.). BAN, 2016, 461–468.
- Spasova, L., Georgieva, L., Naydenova, N. (2015). Stepen na utvarzhdavane na neologizmite i vazpriemaneto im ot novite pokoleniya. *Science & Technologies*, 5 (8), 2015, 42–48, Education. ISSN 1314-4111.
- Svyazanyie korni <<https://scicenter.online/russkiy-yazyik-scicenter/svyazanyie-korni-72128.html> > [4.10.21]
- <https://www.lexico.com/?search_filter=en_dictionary–The Oxford New Dictionary> [14.01.21]
- < <https://www.sketchengine.eu/oxford-english-corpus/> – The Oxford New Corpus> [14.01.21]

Author Info:

Assist. Prof. Teodora Georgieva Ilieva, PhD

Faculty of Education
Trakia University - Stara Zagora
e-mail: ilievat_@abv.bg

The publication of the Yearbook of the Faculty of Education is funded
by Trakia University Project, Faculty of Education No 1 / 2021

